

CRITERII DE INTERPRETARE A CÂNTĂRII LITURGICE ÎN BISERICA ORTODOXĂ

Preot dr. Radu - Cosmin Bogdan

RĂSPUNSURILE LITURGICE AFERENTE BINECUVÂNTĂRII ȘI ECTENIEI MARI

1. Termenul „amin” – semnificație și interpretare vocală raportată la momentul liturgic corespunzător binecuvântării

Atât Biserica, cât și întreaga creație au îmbrăcat mereu lauda, doxologia adusă lui Dumnezeu în frumoasa „haină” a cântării. Doxologia este și trebuie să fie unită cu mulțumirea, cu Euharistia. „În Dumnezeiasca Liturghie, Euharistia însăși ia o formă doxologică: devine marele Imn al mântuirii noastre în Hristos”¹.

Părintele Dumitru Stăniloae vorbea, chiar despre o „vocație doxologică” a omului². Cu toate acestea nu trebuie să uităm caracterul gnoseologic pe care îl are cântarea de laudă. De aceea, cele două căi superioare de cunoaștere a lui Dumnezeu, specifice cultului ortodox, rămân cunoașterea doxologică și euharistică.

Sfânta Liturghie (în forma actuală) debutează cu binecuvântarea mare: „Binecuvântată este împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor”³, rostită de către preot în sfântul altar. Această rostire de început sau proclamare a Împărăției Sfintei Treimi, atrage atenția membrilor Bisericii asupra faptului că Sfânta Liturghie reprezintă în chip real etapa pământească a acestei Împărății.

În cadrul Sfintei Liturghii, credincioșilor li se oferă posibilitatea de a participa la modul de viață treimic, prin împreună slujire cu cetele îngerilor și ale sfinților: „Stăpâne Doamne, Dumnezeul nostru, Cel ce ai așezat în ceruri cetele și oștile îngerilor și ale arhanghelilor spre slujba slavei Tale, fă ca, împreună cu intrarea noastră, să fie și intrarea sfinților îngeri, care slujesc împreună cu

¹ Protos. dr. Iuvenalie Ionașcu, *Sfânta Liturghie, reprezentare iconică a Împărăției lui Dumnezeu*, Ed. Anastasia, București, p. 85.

² *Ibidem*, p. 87.

³ *Liturghier*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2000, p.125.

noi și împreună slăvesc bunătatea Ta [...]”⁴, anticipând evenimentele eshatologice (Apoc.5, 9-13). Ori de câte ori luăm parte la jertfa euharistică a Liturghiei, suntem martorii unei „eshatologii prezente” a Împărăției proclamate la începutul Liturghiei⁵.

La această realitate liturgică (a proclamării și a pregustării din roadele Împărăției lui Dumnezeu) credincioșii adunați răspund „Amin” („așa să fie”). Acest răspuns unanim al credincioșilor relevă dorința lor de adeziune la Împărăția proclamată⁶ și bucuria produsă de binecuvântarea Împărăției Sfintei Treimi și de pregustarea din roadele acesteia „atât pentru cât li se dă acum, cât și pentru nădejdea primirii desăvârșite a ei în viața viitoare”⁷.

„Amin-ul” de la începutul Liturghiei anticipează și prefigurează bucuria și împlinirea duhovnicească a comunității celor mântuiți, atunci când se vor împărtăși deplin de Împărăția cerurilor (Apoc.5, 13-14).

Termenul „Amin” este de origine ebraică și înseamnă „așa să fie”, „în adevăr”, „vă spun în mod solemn”, este folosit în sensul de afirmație, de certitudine sau consimțire solemnă⁸ așa cum sugerează Sf. Apostol Pavel când spune: „Căci toate făgăduințele lui Dumnezeu, în El, sunt da; și prin El, amin, spre slava lui Dumnezeu prin noi” (II Cor. 1, 20).

Din alte texte deducem *sensul rațional* al cuvântului „amin” și anume participarea conștientă atât la rugăciune cât și la cult⁹: „Fiindcă, dacă vei binecuvânta cu duhul, cum va răspunde omul simplu „Amin” la mulțumirea ta, de vreme ce el nu știe ce zici?”.

Cântarea „Amin-ului” de către comunitatea adunată pentru oficierea Sfintei Liturghii reprezintă *prima rugăciune*¹⁰ a comunității în cadrul ritualului euharistic. „Amin-ul” are caracterul de rugăciune, întrucât, ori de câte ori este cântat, se prezintă ca un răspuns afirmativ la rugăciunile și mulțumirile liturghisitorilor. Așadar, „Amin-ul” credincioșilor este o „*rugăciune după rugăciune*”, o continuare a rugăciunii preotului, rugăciune ce se naște din dorința comunității eclesiale de a se împlini cererea liturghisitorilor, conștienți fiind de importanța cererilor, mulțumirilor și doxologiilor cuprinse în rugăciunile rostite în sfântul altar.

⁴ *Ibidem*, p. 130-131.

⁵ Evanghelistul Matei prezintă realitatea Împărăției ca pe o realitate prezentă a unei eshatologii împlinite. Împărăția este inaugurată *deja*, prin venirea lui Iisus Hristos, dar ea va fi desăvârșită împlinită numai la sfârșitul veacurilor. Credincioșii trăiesc într-un timp intermediar între „*deja*” și „*nu încă*”. Acest timp intermediar este Biserica, receptată ca etapă pământească a Împărăției cerurilor.

⁶ Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Spiritualitate și comuniune în Liturghia Ortodoxă*, Ed. Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1986, p. 137.

⁷ *Ibidem*.

⁸ Pr. prof. dr. Ion Bria, s. v. *Amin*, în *Dicționar de Teologie Ortodoxă A-Z*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994, p. 18, col. 2.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*, p. 19, col. 2.

Trebuie să facem o scurtă observație ce se datorează unei remarci binevenite a Părintelui Dumitru Stăniloae, în legătură cu situațiile în care se răspunde cu „Amin”: „Rugăciunile de cerere însă, dacă nu se încheie cu o laudă a Sfintei Treimi, nu se încheie cu „Amin”. Dar în Liturghie se rostesc și multe rugăciuni de cerere atât de preot în șoaptă cât și de credincioși. Ele se încheie cu „Doamne miluiește”¹¹.

Prin urmare, atunci când răspundem binecuvântării date de preot, cu „Amin”, acesta trebuie intonat hotărât și în *forte* (fig. 1)¹².

Fig.1

În cazul „Amin-ului” de mai sus se poate așeza *coroană cu punct* pe timpul al doilea, insistându-se pe silaba finală, această prelungire accentuând ideea adeziunii și deplinei consimțiri la proclamarea Împărăției lui Dumnezeu de la începutul Liturghiei, însă ea mai are și menirea de a-i introduce în rugăciune pe cei mai puțin inițiați și de a le conștientiza „acordul” privitor la proclamarea Împărăției.

2. Răspunsul „Doamne miluiește”—semnificație și interpretare

Împărăția Sfintei Treimi este „o Împărăție a milei și a iubirii”: „Împărăția Treimii, în care suntem chemați să intrăm și să înaintăm ca o comunitate prin cuvintele de început ale Sfintei Liturghii, este o *Împărăție a milei și a iubirii de oameni a lui Dumnezeu coborâtă la noi* ca să întărim comunitatea între noi prin milă și iubire. Dar această milă și iubire de oameni a lui Dumnezeu față de noi și între noi nu o vom putea avea dacă nu vom simți trebuința ei și deci dacă nu o vom cere”¹³.

Comunitatea credincioșilor prin răspunsul „Doamne miluiește” potențează aspirațiile ei la dobândirea *milei* lui Dumnezeu, receptată ca *dar al Împărăției*.

Ectenia mare rostită de către preot sau diacon reprezintă rugăciunea prin exelență a Bisericii, revelând *caracterul universal al rugăciunii acesteia*.

¹¹ Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 177.

¹² Pe partitură se vor încercui elementele noi, corespunzătoare interpretării muzicale, în conformitate cu semnificația teologică a cântării respective.

¹³ Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 158-159.

Părintele Alexandre Schmemmann atrage atenția asupra modului în care trebuie să ne raportăm la această ectenie, întrucât ea „nu este o rugăciune „simplă” a omului sau a unei grupări omenești, ci este rugăciunea lui Hristos Însuși către Tatăl Său, dăruită nouă, acest dar al rugăciunii lui Hristos, al cererii Lui, este darul cel dintâi și cel mai mare al Bisericii”¹⁴.

Această rugăciune a Domnului Hristos are menirea de a-i uni pe toți credincioșii *într-un gând și într-o simțire*, pentru ca toți să mărturisească *o singură credință și să năzuiască aceleași bunătăți duhovnicești*, dar și de a crea *o deplină armonie între toate elementele creației*. De aceea, una dintre însușirile rugăciunii este universalitatea. Fiecare membru al Bisericii are datoria de a se ruga și pentru ceilalți¹⁵.

De abia în momentul în care rugăciunea de cerere a preotului sau a diaconului se asociază cu cântarea credincioșilor „Doamne miluiește” - care ca și în cazul „Amin-ului”, reprezintă atașarea credincioșilor la „propunerile” făcute de liturghisitori - Biserica se adresează direct lui Dumnezeu, la persoana a doua și nu la persoana a treia, așa cum se observă pe parcursul ecteniei¹⁶.

Și în cazul cântării „Doamne miluiește” rugăciunea (preotului sau a diaconului) este urmată de rugăciune (a credincioșilor ce răspund „propunerilor” cuprinse de-a lungul ecteniei), împlinindu-se astfel una dintre condițiile esențiale ale rugăciunii: „Rugăciunea, în finalitatea ei, e nevoită să nască rugăciune”¹⁷.

Sf. Nicolae Cabasila pătrunde în „adâncurile” pline de taină ale cântării „Doamne miluiește”, subliniind importanța acestei rostiri: „a cere de la Dumnezeu mila, însemnează a cere împărăția Lui; iar dacă o cerem pe aceasta Hristos a făgăduit că toate celelalte de care avem trebuință ni se vor adăuga. Pentru aceasta e de ajuns cererea de mai sus, ca una ce poate să dobândească toate dintr-o dată. Dar de unde se poate vedea că mila lui Dumnezeu e tot una cu Împărăția Lui? Din aceea că Hristos, vorbind despre răsplata cu care El va încununa pe milostivi, odată spune că aceștia vor fi miluiți, iar altă dată că vor moșteni împărăția. Astfel, într-un loc zice: „Fericiți cei milostivi, că aceia vor fi miluiți”; iar în altă parte, ca și cum S-ar tălmăci pe Sine Însuși și ar lămuri ce înseamnă a fi miluit spune: „Și va zice împăratul celor de-a dreapta Lui (adică celor milostivi): Veniți, binecuvântații Tatălui Meu și moșteniți împărăția cea gătită vouă de la zidirea lumii. Așa că a dobândi mila de la Dumnezeu e tot una cu a primi moștenirea împărăției cerești”¹⁸.

¹⁴ Alexandre Schmemmann, *Euharistia-Taina Împărăției*, Ed. Anastasia, 1993, p. 59.

¹⁵ Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 166.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ Episcopul Sofronie al Gyulei, *Cuvinte despre rugăciune ale Părintelui Sofronie (Saharov)*, Ed. Teognost, Cluj-Napoca, 2005, p. 38.

¹⁸ Sf. Nicolae Cabasila, *Tălcuirea dumnezeieștii Liturghii*, PG 150, 368-492; traducere din limba greacă de Pr. prof. dr. Ene Braniște, în format digital după ediția din 1997, Ed. IBMBOR, București, 1997, p. 19.

De asemenea, atunci când analizăm scurta dar profunda rugăciune „Doamne miluiește”, este imperios necesar să avem în vedere rugăciunea inimii („Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul”), întrucât cea dintâi se prezintă ca o sinteză a celei din urmă. De aceea, rugăciunea, oricât de scurtă ar fi, trebuie „trăită” cu întreaga ființă, nu doar cu buzele, rugăciunea trebuie să se „întrupeze” în noi pentru ca, mai târziu, să rodească în noi dragostea pentru Dumnezeu și cunoașterea cât mai deplină a Lui. Rugăciunea nu trebuie să rămână doar la simplul stadiu de rostire, noi nu rostim sau cântăm rugăciuni.

Rugăciunea realizează o legătură, este „liantul” dintre două persoane, prin urmare, nu trebuie să uităm Cine se află la capătul celălalt al rugăciunii și aceasta deoarece comuniunea ce ia naștere în urma rugăciunii poate deveni atât de strânsă, încât Dumnezeu ajunge să Se roage în noi¹⁹.

În ceea ce privește interpretarea muzicală a rugăciunii liturgice „Doamne miluiește”, trebuie să se țină cont atât de semnificația teologică a acestei rugăciuni, cât și de conținutul fiecărei ectenii în parte.

„Cu pace, Domnului să ne rugăm”²⁰.

Fig.2

În legătură cu primul răspuns al credincioșilor, acesta se cere a fi în deplină armonie cu „propunerea” preotului (diaconului), în sensul că melodia ce înalță rugăciunea, prin felul în care este interpretată, are menirea de a instaura pacea în sufletele celor ce au început să se roage odată cu rostirea „Amin”-ului de la început.

Accentul în rugăciune se cuvine a fi pus pe „Doamne”, întrucât rugăciunea se îndreaptă către Dumnezeu (fig. 2). Astfel, cântarea începe cu un *crescendo* pe prima silabă („Doa”), apoi se revine la *mezzo piano*, accentuându-se doar pe silaba „mi” (de la „miluiește”) pentru a face mai evident scopul rugăciunii-revărsarea milei lui Dumnezeu peste „poporul rugător”.

„Pentru pacea de sus și pentru mântuirea sufletelor noastre, Domnului să ne rugăm”²¹.

¹⁹ Episcopul Sofronie al Gyulei, *op. cit.*, p. 43.

²⁰ *Liturghier*, p. 126.

²¹ *Ibidem*.

Fig.3

În cazul de față (fig. 3) observăm că formula melodică crește în ambitus, spre deosebire de primul „Doamne miluiește”, unde se pornește de pe nota „mi”, fără ca vreo notă muzicală să depășească în înălțime nota de început.

Această creștere în înălțime nu este întâmplătoare, ea răspunzând „propunerii” liturghisitorilor de a ne ruga Domnului pentru „pacea de sus” și „pentru mântuirea sufletelor noastre”. Adverbul „de sus” orientează mintea omului spre cele înalte, duhovnicești, astfel încât răspunsul dat de credincioși suportă o creștere „instinctivă” în ceea ce privește înălțimea notelor muzicale.

Formula melodică se adaptează întru totul cererii cuprinse în cadrul ecteniei. Cu privire la modul de interpretare, acesta rămâne la fel ca și în cazul primului „Doamne miluiește”, cu observația că întreaga formulă melodică se cântă în *mezzo forte* (fig. 3).

„Pentru pacea a toată lumea, pentru bunăstarea sfințelor lui Dumnezeu Biserici și pentru unirea tuturor, Domnului să ne rugăm”²².

Fig.4

Atât cererile clericilor, cât și răspunsurile credincioșilor, prezintă o anumită gradație²³, rugăciunea devenind tot mai profundă, revelând, încetul cu încetul, caracterul universal al rugăciunii, dar și una dintre însușirile fundamentale ale Împărăției-pacea.

Dintre toate cele șase variante de răspunsuri „Doamne miluiește” ale glasului opt, varianta numărul trei (fig. 4) atrage atenția în mod deosebit. Formula

²² *Ibidem*.

²³ „cu pace”, „pentru pacea de sus”, „pentru pacea a toată lumea”.

melodică evidențiază bucuria credincioșilor, cât și aspirația lor la dobândirea păcii, care se dorește a cuprinde întreaga lume, întreaga Biserică, pentru realizarea unei cât mai depline unități.

Entuziasmul comunității este sugerat de suita intervalelor muzicale corespunzătoare verbului „miluiește”, precum și de utilizarea celor două doimi la sfârșitul formule muzicale. Din această cauză, răspunsul liturgic va fi interpretat în forte, accentuându-se pe silaba „Doa” - și pe doimea aferentă silabei „-ieș” - (de la „miluiește”).

Chiar dacă răspunsul este interpretat în forte, el se încheie în *piano*, întrucât este vorba de o rugămintă adresată lui Dumnezeu, nu de o poruncă, atmosfera de pace rămânând netulburată.

Între liturghisitori și credincioși se conturează un „dialog liturgic”²⁴ desăvârșit. Cuvintelor care alcătuiesc răspunsul credincioșilor, li se conferă o valoare suplimentară prin melodia ce încearcă să facă cât mai „transparente” sentimentele celor ce se roagă.

„Pentru sfânta biserică aceasta și pentru cei ce cu credință, cu evlavie și cu frică de Dumnezeu intră într-înșea, Domnului să ne rugăm”²⁵.

Fig. 5

Acum rugăciunea comunității se înalță din toate punctele de vedere. Acest lucru este remarcat datorită apropierii notelor muzicale de registrul acut, fapt ce sugerează tensiunea la care a ajuns rugăciunea. Prin creșterea ambitusului se încearcă parcă să se capteze și mai mult atenția lui Dumnezeu spre comunitatea credincioșilor, cu atât mai mult cu cât cererea ecteniei vizează însăși comunitatea în discuție.

Rugăciunea, cu toate că este publică, în cazul de față, primește o notă particulară, ea referindu-se strict la biserica în care se oficiază Sfânta Liturghie și la comunitatea credincioșilor „cei ce cu credință, cu evlavie și cu frică de Dumnezeu intră într-înșea”.

²⁴ De aceea, se cere și liturghisitorilor să adapteze recitativul liturgic la tonalitatea și intensitatea piesei muzicale interpretată de către strană sau cor. În cazul de față recitativul clericilor va fi adaptat la tonalitatea *Do major*, vezi, Nicolae Lungu, *Combaterea inovațiilor în recitativul liturgic*, în „Studii Teologice”, seria II, VI (1957), p. 566-573.

²⁵ *Liturghier*, p. 126.

Chiar dacă tonul este ridicat (nota *do* din *octava a doua*), el nu va fi intonat în *forte*, ci în *mezzo forte* (fig. 5), sugerând astfel mai bine ideea de rugăciune, de implorare a dragostei divine. La fel cum prezența lui Dumnezeu în timpul rugăciunii este delicată²⁶ și rugăciunea noastră se cere a fi cântată într-un mod delicat, cu multă sensibilitate, tocmai pentru ca prezența divină să fie realmente simțită.

Mai apoi intensitatea va scădea, astfel încât atunci când se va cânta intervalul de secundă mică dintre nota *do* și nota *si* se va ajunge în *mezzo piano*, apoi în *piano*. Acest *descrescendo* produce un efect deosebit, ce evidențiază smerenia, pietatea credincioșilor, care cu inima zdrobită nădăduiesc în ajutorul și milostivirea lui Dumnezeu.

Pentru Prea Fericitul Părintele nostru (N) Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române [pentru (Înalt-) Prea Sfințitul (Arhi-) Episcopul (și Mitropolitul) nostru (N)], pentru cinstita preoțime și întru Hristos diaconime și pentru tot clerul și poporul, Domnului să ne rugăm²⁷.

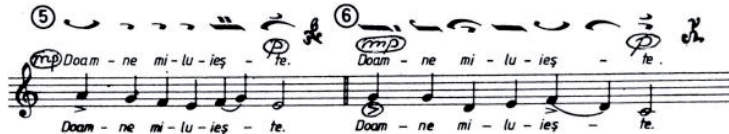

Fig. 6

Ultimele răspunsuri „Doamne miluiește” numerele cinci și șase (fig. 6) ale credincioșilor nu pretind o interpretare pretențioasă, fapt ce este motivat de adâncirea minții în rugăciune. Din această cauză intensitatea sunetului este relativ scăzută (*mezzo piano*), înlesnind astfel instaurarea atmosferei de pace, atât în întreaga biserică, cât și în sufletele tuturor celor prezenți la Sfânta Liturghie.

Ectenia mare se încheie cu două îndemnuri²⁸ ce vizează doi dintre cei trei „factori” esențiali²⁹ în dobândirea mântuirii: Mântuitorul Hristos și Fecioara Maria. La aceste îndemnuri comunitatea răspunde după cum urmează:

Fig.7

²⁶ Episcopul Sofronie al Gyulei, *op. cit.*, p. 36.

²⁷ *Liturghier*, p. 126.

²⁸ *Ibidem*, p. 127: „Pe Preasfânta, curata, preabinecuvântata, mărita stăpână noastră, de Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioara Maria, cu toți sfinții să o pomenim” și „Pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm”.

²⁹ Al treilea „factor” este Sfânta Cruce.

În cazul primului răspuns din fig. 7 observăm faptul că primele note muzicale sunt cântate în *pianissimo*, volumul cunoscând o creștere abia în momentul în care rostim cuvântul „Dumnezeu” (din cadrul expresiei „Prea Sfântă Născătoare de Dumnezeu”), în cele din urmă revenindu-se la volumul inițial de *pianissimo*.

Acest mod de interpretare dorește să accentueze realitatea umanității lui Hristos, Care S-a născut din Fecioara Maria, trecând, ca om adevărat, prin toate fazele de dezvoltare specifice ființelor umane. Această idee este valorificată prin trecerea gradată de la *pianissimo* la *forte*.

Atenția deosebită îndreptată pe cuvântul „Dumnezeu”, intonat în *forte*, dorește să evidențieze și divinitatea lui Iisus Hristos, divinitate care fusese revelată în mod desăvârșit Sfinților Apostoli Petru, Ioan și Iacov pe Muntele Tabor, în timpul Transfigurării la față a Mântuitorului (Mt. 17, 1-8).

Cu ajutorul acestei gradații, linia melodică încearcă să reitereze viața Logosului întrupat, de la Nașterea Sa și până la minunea Transfigurării la față.

În același timp, răspunsul liturgic analizat prezintă importanță și datorită faptului că mărturisește rolul deosebit al Fecioarei Maria în opera de mântuire a lumii³⁰, cât și supravenerarea de care se bucură în cadrul cultului divin ortodox.

Și această mărturisire se încheie tot cu o rugăciune: „miluiește-ne pe noi”, motiv pentru care credincioșii intonează aceste cuvinte în *pianissimo*, pătrunși fiind de evlavia manifestată față de Născătoarea de Dumnezeu, mijlocitoarea noastră către Domnul Hristos.

La cuvintele preotului/diaconului: „Pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm”, credincioșii răspund: „Ție Doamne” (fig. 7). Întrucât accentul în rugăciune cade mereu pe Dumnezeu, și atunci când vom răspunde cântând pronumele „Ție”, acesta va fi intonat mai încet, în timp ce „Doamne” va cunoaște un *crescendo*, urmat de un *descrescendo*.

Această manieră de interpretare este cât se poate de sugestivă, ea reușind să facă evidentă supunerea totală a credincioșilor față de Fiul lui Dumnezeu întrupat. Prin linia melodică, mai exact prin suita notelor muzicale ce scad în înălțime (de la nota *sol* ajungându-se la nota *do*), este evidențiată supunerea firească a credincioșilor, o supunere ce pornește din adâncul ființei lor, fără vreun efort anume, adorarea lui Dumnezeu fiind o manifestare firească a omului creat după chipul Lui.

³⁰ Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 171: „La praznicele împărătești, la Liturghia de Duminică, închinată în mod deosebit faptelor mântuitoare ale Domnului Hristos, comunitatea amintește în cântarea ei și pe Maica Domnului și cere Domnului Hristos mântuirea și pentru rugăciunile Ei: „Pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, Mântuitorule, mântuiește-ne pe noi.” Nu se poate vorbi de iconomia mântuirii fără să se amintească de Născătoarea de Dumnezeu”.

3. Concluzii

Primul aspect legat de cântarea liturgică ortodoxă este oralitatea acesteia, și, prin urmare, muzica este cea care slujește cuvântul, conferindu-i acestuia consistență, sensibilitate, profunzime, dar și un pronunțat caracter duhovnicesc. Pentru a pune în valoare textul/mesajul imnografiei ortodoxe, este imperios necesar a se avea în vedere următoarele criterii:

Cântărețul va ține seama de ceea ce rostește preotul sau diaconul, de conținutul recitativului liturgic, deoarece cântările liturgice fac parte din ansamblul dialogului preot-cântăreț/credincioși, atât recitativul clericilor, cât și răspunsurile credincioșilor alcătuiesc rugăciunea Bisericii, rugăciune adresată lui Dumnezeu.

De asemenea, cântărețul va avea în vedere și momentul liturgic respectiv, importanța acestuia, semnificația teologic-liturgică.

În primul rând, cântărețul trebuie să aibă în atenție textul cântării pe care o interpretează, știut fiind faptul că acestea au atât o dimensiune dogmatică, cât și una orantică. Cântarea reprezintă o îndoită rugăciune.

În ceea ce privește interpretarea muzicală a cântărilor liturgice ortodoxe se au în vedere aspecte referitoare la nuanțe, ritm și impostajie (acoperirea sunețelor), precum și conferirea cântărilor unui caracter duhovnicesc, de rugăciune.